

Valsts ieņēmumu dienesta uzraugāmo Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma subjektu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas risku novērtējums

Galvojumu un citu tādu saistību aktu izsniegšana, ar kuriem uzlikts pienākums

Risku novērtējums	2020.–2022. gadā		
	Draudis	Ievainojamība	NIL risks
Galvojumu un citu tādu saistību aktu izsniegšana, ar kuriem uzlikts pienākums	Z	Z	Z

Laika periodā no 2020. gada 1. janvāra līdz 2022. gada 31. decembrim VID uzraudzībā bija reģistrējusies viena persona, kas sniedz galvojumu un citu tādu saistību aktu izsniegšanu, ar kuriem uzlikts pienākums pakalpojumus (turpmāk – galvojuma pakalpojums).

Saskaņā ar Latvijas Nacionālajā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas risku novērtēšanas ziņojumā par 2017.–2019. gadu (turpmāk – NRA 2017.–2019. gadam) norādīto uz 2019. gada 31. decembri VID uzraudzībā bija viens galvojuma pakalpojuma sniedzējs.

VID uzraugāmo galvojuma pakalpojumu sniedzēju skaits

	2019. gads	2020. gads	2021. gads	2022. gads
Galvojuma pakalpojumu sniedzēji (skaits)	1	1	1	1

Salīdzinot ar iepriekšējo vērtēšanas periodu, secināms, ka galvojuma pakalpojuma sniedzēju skaits nav mainījies. Uz 2019. gada 31. decembri VID uzraudzībā bija viens galvojuma pakalpojuma sniedzējs, un arī uz 2022. gada 31. decembri VID uzraudzībā bija viens galvojuma pakalpojuma sniedzējs.

Saskaņā ar Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma (turpmāk – NILLTPFN likums) 2017. gada 26. oktobra grozījumiem, kas stājās spējā 2017. gada 9. novembrī, atsevišķas subjektu grupas tika sadalītas mazākās kategorijās, tai skaitā, izdalot galvotājus kā atsevišķu NILLTPFN likuma subjektu grupu.

Galvojuma līgums ir saistību uzņemšanās, un pirms to uzņemšanās tiek vērtētas arī galvnieka iespējas tās uzņemt, tātad bez kreditora, piemēram, bankas vai citas juridiskas personas – kreditētāja – piekrišanas tās nevar nodot trešajai personai. Galvojumu regulē Civillikuma Saistību tiesību daļas 1692. līdz 1715. pantā noteiktās normas.

Kredītu reģistra likums noteic, ka **galvošanas pakalpojums** ir viens no finanšu pakalpojumiem – pircējam sniegts akreditīva (kreditvēstules) pakalpojums un galvojuma apdrošināšana vai cits pakalpojums, ar ko uzņemas pienākumu noteiktā apmērā atbildēt par personas parādu, personu no tā neatbrīvojot.

Kredīta izsniedzējs ir pirmā persona, kas ir informēta par saistību izpildes pārņemšanu. Ja galvotājs ir juridiska persona, kas pārņem saistības – kredīta atmaksu no citas fiziskas vai juridiskas personas, tad tas ietver noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas risku, ka tiek iepludināti noziedzīgi iegūti līdzekļi, jo īpaši, ja darījums jau sākotnēji tiek slēgts tieši ar slēptu nolūku un uzņemtās saistības neatbilst personas statusam. Tādējādi Kredīta (aizdevuma) izsniedzējam būtu jāinformē atbilstošā uzraugošā iestāde par gadījumiem, kad kredīta saistību izpilde pāriet pie galvotāja – trešās personas –, kuras spējas dzēst saistības ir apšaubāmas.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departaments 2016. gada 16. jūnijā pieņēma nolēmumu lietā Nr. C12183912 (SKC-178/2016), kurā Augstākā tiesa nonāca pie viedokļa, ka galvenā parādnieka maksātnespēja un viņa atbrīvošana no neizpildītajām saistībām neizbeidz galvojumu, jo netiek sasniegts galvojuma mērķis – atbildēt kreditoram par trešās personas parādu.

Tādējādi galvniekam jāsedz parādnieka saistības pret kreditoru arī tad, ja parādnieks nonācis finansiālās grūtībās un pasludinājis maksātnespēju.

2022. gadā sektorālo risku novērtēšanas ietvaros tika veikta līdz šim apjomīgākā subjektu anketēšana, kopumā aptaujājot gandrīz 4000 subjektu. VID uzraudzībā esošajam galvojuma pakalpojuma sniedzējam aptauja netika nosūtīta, jo nebija iesniedzis uzņēmuma gada pārskatu par 2021. gadu, bet atlasē tika ņemti tikai tie NILLTPFN likuma subjekti, kuru apgrozījums ir virs 0 *euro*. Tādējādi nav iespējams novērtējuma periodā 2020.–2022. gadā sniegt vērtējumu par šo sektora grupu.

Attiecībā uz uzraudzības pasākumiem laika periodā no 2020. gada 1. janvāra līdz 2022. gada 31. decembrim netika veiktas pārbaudes galvojuma pakalpojuma sniedzējam.

VID veikto uzraudzības pasākumu skaits

	2019. gads	2020. gads	2021. gads	2022. gads
Klātienes pārbaudes	0	0	0	0
Neklātienes pārbaudes	0	0	0	0

Salīdzinot ar iepriekšējo vērtēšanas periodu, secināms, ka galvojuma pakalpojuma sniedzēja skaits nav mainījies un sektoram pārbaudes nav veiktas.

2020.–2022. gadā ne FID, ne arī VID nav saņēmis nevienu ziņojumu par aizdomīgiem darījumiem no galvojuma pakalpojuma sniedzēja, kas vērtējams atbilstoši, ņemot vērā sektora lielumu, dalībnieku skaitu un riska ekspozīciju.

Izvērtējot sektora ievainojamības faktorus un galvenos prezumētos riskus salīdzinājumā ar iepriekšējo vērtēšanas periodu, secināms, ka tie nav mainījušies.

Galvenie sektora ievainojamības faktori ir nespēja identificēt aizdomīgus darījumus un iesniegt ziņojumus par aizdomīgiem darījumiem.

Galvojumu un citu tādu saistību aktu izsniegšanai, ar kuriem uzlikts pienākums, galvenie prezumētie riski ir:

- apzināta NILLTPFN likuma subjekta statusa neregistrēšana;
- fiktīvu galvojuma līgumu slēgšana;
- galvojuma saistību dzēšana ar noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem.

Galvenie riska faktori ir saistīti ar pienācīgu darījuma pušu izpētes neveikšanu un fiktīvu aizdevumu noformēšanu, kuros galvotājs tiek lietots, lai radītu leģitimitāti aizdevumu līgumam un novērstu uzmanību no faktiskās līdzekļu pārejas. Tādējādi papildu uzmanība jāpievērš aizdevuma formai, nodrošinājumam un pušu līdzekļu izcelsmei, kā arī galvojuma pakalpojuma izmantošanas ekonomiskajam un loģiskajam pamatojumam.